

concelis apateix, e so que la rahó vol, és venut del regnant furor», *Fiameta*, § 15 (p. 31). «Bombardes *trabuqueres*: machinae mortariae», JnEsteve (*LiEleg.* 64-4^o 2, s. v. *bombarda*) (que bé sembla ser un mer derivat de *trabucar* i *trabuc*, a la manera del *trabuquet*: si bé no voldria descartar del tot la possibilitat que s'hi hagi sumat un germà mossàrab de TROBILGUERA). *Llibre de trabuc* en la terminologia municipal mallorquina és certament derivat de *trabucar*, però no deu ser per cap ús metafòric del nom d'arma: a Casa la Vila de Sineu vaig consultar el «Llibre de *Trabuch* y Descàrrech de la parròquia y universitat de Sineu, any 1630», però amb documentació més antiga: és una espècie de capbreu o llibre de peu, i es deu haver de comprendre amb el sentit bàsic de lloc on es dipositen materials, on s'hi descarreguen i un se'n descansa copiant-los-hi.

Es clar que *trabuc* importa sobretot com a nom d'arma o enginy guerrer: «4 galees carregades d'armes e d'altre arnès, per defendre les forces, ab 12 perxes de *trebuschs* [sic, ultracorrecció dels fets del tipus *aquests > aquets, posts > pots*] eren partides de Pisa» a. 1323 (Finke, *Acta Ar.* III, 433); «totes les naus --- foren ordenades en una andana --- tro a la paliçada dels Pisans --- en tant que:ls *trabucs* del castell --- no y podien aconseguir» a. 1325 (més text a *POLA*), Finke, *Acta Ar.* III, 497; «la gran multitud dels viratons qui volaven pertot, e encara los *trabucs* qui traïen ---», *Cròn. del Cerimoniós* (§ 23.8, Pag., p. 352).

El nom de l'enginy de guerra medieval també es digué *trabuquet*, potser més conegut, però no sense oscil·lació entre l'un i l'altre: «lo rey féu trer los gins e ls *trebuquets* als murs en la vila; e los serrayns faeren en la ciutat 2 *trabuquets* e traïyen en la host; e quant los crestians ho viuren, giraren los lurs *trebuquets* devés aquela part hon los *trebuquets* dels serrayns eren, e puys tragueren-lur tant que tots los lur agreu pessejats», Desclot (§ 40, *NCL.* II, 114.20ss., de nou encara *trabuquet* 114.26, *trab.* 30, 115.11, *trab.* 15, *trab.* 115.20, 110.20 i passim, però almenys en part d'aquests passatges la bona ed. Buchon, porta *trabucs*, *trabuquet* 40, 42). «La péra del *trabuquet*, per raó de son pes, dóna major colp que la péra del fonèvol» en el *Li. de Contempl.* Iulhià (vi, 46).

El *trabuc* passa després a designar una peça d'artilleria i en fi l'arma de foc curta i de boca acampanada, dels bandolers i trabucaires, ja tant esmentada a la Cançó popular: «per sota la cova - enjega 'l *trabuc* gros», MilàF (*Romillo*, 116E). I els *trabucaires* (II, 315n.); «--- la partida, amb el capellà *trabucaire* que la comandava», Coromines (*Silèn*, O. C., 91a27). Alhora *trabuquet* va designar altres estris més rústics que es trabucaven, com el carretó de *trabuc*, potser també una mena de garbell (mall. *trabuquet*, *BDLC* x, 18).

Ara bé el carretó de *trabuc* serveix, d'altra banda, per tirar en un lloc terra o pedres, d'on l'al·teració en *trabuquet* (que és també mallorquina, TForteza, *Gram.*, 408): «si la justícia, pel dret, / du balanses o-n demana, / jo duc: balanses, romana, / ca-

nastró y *tirabuquet*», Pitarra (*Coses de l'oncle, Gata-des* I, 208), que el mall. *DFgra.* explica «*trabuquet*: balansetes per a pesar l'or y plata». Ara bé, el carretó net d'una sola roda i carregat de pedres es *trabuca* facilíssimament.

I per tant cal dur-lo amb gran mirament i precaucions: d'aquí va néixer la frase figurada *dur algú com un tirabuquet*, o bé *ser algú el tirabuquet* (d'aquest o d'aquell): «Creyent tenir la clau, de tot lo misteri, en lo caràcter de la Julita, la *duyan com un tirabuquet*, per a no causar en sa sensibilitat un desequilibri perillós», Genís Aguilar (*Julita*, p. 94); «la sola y única filla, sos pares la *duyan com un tirabuquet*», Pons Masaveu (*Colla del C.* IV, 37); «Us deveu haver engraiat, minyona, perquè el Damià, parlant de vós, deia *el meu tirabuquet*: i a vós no cal dir que la carn damunt: dels ossos us està molt bé, però es veu que el mal d'absència no us migrava», Coromines (*L'Amor Traïdor*, VI, p. 110). Ara bé aquest mot català s'ha difós al lluny; Pirineus enllà, car *tirabuket* s'usava en el basc de la Sule com a nom del «bilboquet: certain jeu d'enfants» a princ. S. XIX, segons Chaho.

En fi, en forma afrancesada, el nostre verb *trèbucher* s'ha encomanat al ross.: «què són vengut a fer din d'aqueixa galera? / estofant de calor, trontollats, *trebutjats*, / i els uns su-ls altres rebitllats», Saisset (*Perpiny.*, p. 90, gloss.: 'trabucats').

Trabuguera, V. *trobiguera* *Trabulí*, V. *terbolí* (TORBAR) *Trabull*, V. *taüllar* *Trabuquer*, *trabuquera*, *trabuquet*, V. *trabucar* *Trabut*, -utar, V. *tribut* *Trac*, V. *traca* *Traç*, V. *traçar* (TREURE)

TRACA, de l'arrel onomatopeica i expressiva TRAK, que expressa el so i el fet d'espètar o cruixir, d'objectes que xoquen o peten, l'un damunt o darrere de l'altre. □ 1.^a doc.: S. XIII, 'lligada o rotlló de pells'.

«*Tracha* de 20 curs ['cuïros'] de bou: 1 sou, 7 drs.» és el que pagava segons la Lleuda de Cotlliure, de 1249 (RLR IV, 254). En la de Tortosa, de fi del segle, incorporada en els *CostTort.*, el mateix en grafia més clara: «carga de blanc de lavar, 12 drs.; dóna jueu (cada jueu que entra paga, de lleuda) 12 drs.; carga d'artheyca, 12 drs.; *traca* de cuyrs de bous, 10 drs.; millar de fayx d'artheyca, 8 drs.» (*CostTort.*, 417), que Oliver explica en el seu glossari com «rollo o madeja de cueros»; en textos ross. posteriors surt el mot amb sentit i aplicació igual, en plural amb una grafia (suposo *traces* o *tracas*) que Alart deu interpretar malament, en els anys 1303, 1330, 1396 i 1405: «exceptats vedels e *trasses* que no-s poguessen cusir» a. 1303, en un altre amb el mot *curam* ('cuïram') i en els altres dos també es tracta de cuïros (*InvLC*).

La idea bàsica en tot això ha de ser la del seguit de peces de couro que l'escorxadador va tirant una darrere l'altra, aquesta sobre aquella, en el dipòsit, a mida que lleva la pell a les bèsties, després cosides o enrotllades una amb l'altra per transportar-les o dur-les a mercat: *trak*, *trak*, *trak*. Encara anota el *DAG.* el 1806 a Bna. «la *traca* de deu cuyros de bou ---»,